

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Борис Филипов Манов
(катедра „Философски и политически науки“)

за дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление: 3.3. Политически науки, с автор Адем Сайди Зърбаш
на тема: „Представителство на малцинствата в гражданското общество в Република България“

I. Данни за дисертацията и автореферата.

Дисертационният труд на тема: „Представителство на малцинствата в гражданското общество в Република България“ е с обем от 166 стр., които включват съдържание, увод, три глави, заключение, използвана литература и приложение. Библиографският списък включва общо 131 източника, от които 2/3 на български език и 1/3 на английски език. В текста са включени 14 таблици и 36 фигури (диаграми). Към дисертационният труд има приложение в обем от 5 стр..

В увода присъстват основните елементи, присъщи на дисертационните изследвания: изследователски въпроси, цели, задачи, предмет и обект на изследването, очертана е актуалността, формулирана е хипотезата, направен е историографски преглед на основните изследвания и са изведени методологичните – теоретични и емпирични - подходи (анализ и синтез и по-конкретно - факторен анализ и синтез, статистическите методи – главно методът на групирането, емпирични метод - наблюдение, измерване и експеримент), които се използват в предприеманото изследване.

В Първа глава – „Гражданско общество – особености, специфики и характеристики“, се изяснява същността на гражданското общество, разглеждат се неговите прояви в България, представят се европейски опит и добри практики относно представителствата на малцинствата в гражданското общество и се завършва с ролята и мисиите на неправителствените организации. Втора глава – „Защита на малцинствата и правни механизми в страните членки на ЕС“, поставя акцент върху политико-правните аспекти на мястото на малцинствата в съвременните общества и в нашата страна – конкретно. Изследват се обществените нагласи спрямо роми и мюсюлмани, същността и формите на проявление

на дискриминацията, малцинствените права. В трета глава – „Провеждане на емпирично изследване сред групи на малцинствата за установяване на нагласите и мненията им като част от гражданското общество в Република България“ е предприет, според мен успешен опит, на основата на емпирично изследване да се докаже практическата релевантност на осъществения в първите две глави теоритичен анализ. Цел на осъщественото емпирично изследване е установяване на мненията и нагласите на гражданското общество към малцинствата в България, негов обект са нагласите и мненията на гражданското общество към малцинствата, обхванати са 154 български граждани. Анализът на резултатите от проведеното изследване, дава основание на дисертантът да формулира извода, че малцинствените групи в България не са достатъчно интегрирани в гражданското общество и е необходимо предприемане на дейности за намаляване на дискриминацията, осигуряване на по-добър достъп и заетост, както и въвеждане на по-строги правила по отношение основните права и задължения в гражданското общество.

В заключението се обобщават основните изводи от изследването и са посочени постигнатите резултати. Направени са предложения за промяна в нагласите и мненията на гражданското общество за малцинствата в Република България в областите образование, трудова заетост здравеопазване и социализация.

Авторефератът е от 33 страници, следва изложението в дисертацията и представя синтезирано и коректно основните моменти в нейното съдържание.

Посочени са необходимият брой публикации в научни издания, апробиращи основните теоретични тези и практически проекции и са изведени реализираните резултати и приносните на дисертацията.

II. Съдържание и основни моменти в дисертацията.

1. Актуалност на темата.

Темата на дисертацията „Представителство на малцинствата в гражданското общество в Република България“, е изключително актуална и значима поради факта, че е свързана със събития и процеси от най-новата история, настоящето и бъдещето не само на съвременна на България, но и на Европа, а и на света като цяло и се изразява в няколко аспекта: а) във времевия обхват - „текущото ставане“ на „обекта“ и „предмета“ на изследването; б) в значимостта на необходимостта страната ни да

осъществява дейности в съответствие с европейските политики за гарантиране правото на гражданите да участват в местната общност, в това, че многообразието на малцинствени групи в България е предпоставка за дискриминация и социално изключване на техни представители, което изисква подобряване на националното и местно самоуправление за пълноценно интегриране на малцинствените групи в гражданското общество.

2. Обект, предмет, цел и хипотеза на дисертацията:

Успешното провеждане на изследването се основава на определянето на неговите предмет, обект, цел и хипотеза, а именно:

а) Обект на изследване са малцинствените групи в България, предмет е представителството на малцинствените групи в гражданското общество в България;

б) Цел на дисертационния труд е чрез изследване и установяване мненията и нагласите към малцинствата в България да се предложат решения за тяхната промяна, водеща към по-добро интегриране на малцинствата в гражданското общество;

в) Работна хипотеза: В дисертацията са формулирани **две хипотези**:
Хипотеза 1: Допускане, че малцинствените групи са интегрирани в гражданското общество в България.

Хипотеза 2: Допускане, че малцинствените групи не са достатъчно интегрирани в гражданското общество и е необходимо предприемане на действия за промяна в мнението и нагласите на обществото.

3. Основни постижения на дисертацията.

3.1. Успешното осъществяване на изследването се основава на две важни предпоставки. Първата се проявява в стремежа на Адем Зърбаш да подбере и изследва значителен обем от емирична информация по проблема, поради което са проучени множество нормативни документи на Р България и Европейския съюз, както и е използвана подробна статистическа информация от научни публикации и публично достъпни официални документи, както и сайтове, релевантни на проблемите за пълноценно интегриране на малцинствените групи в гражданското общество.

Втората е свързана с подхода към „емпирията“ в дисертацията, която не само се представя, но като се използват в единство посочените по-горе изследователски подходи и методи, като тук бих подчертал специално

третата глава на дисертацията, тя се подлага на задълбочен анализ и води към важни теоретични обобщения и изводи.

3.2. В съдържателен план се очертават следните същностни характеристики на изследването:

а) въпреки неговата многоаспектност – проучени и анализирани са икономически, правни, финансови и социални аспекти на представителството на малцинствените групи в гражданското общество в България - то е решено през призмата на политологичния подход. Така анализът се съсредоточава върху политическите цели и резултати, извеждат се политическите „значими“ в конструирането и управлението на политиката за интегриране на малцинствата в гражданското общество и се правят оценки и препоръки за нейното усъвършенстване.

б) друг важен момент е фактът, че в първа глава на дисертацията се изясняват „определенията“ на основните понятия, които в теоретичен план изграждат „скелета“ на разбирането на дисертанта за същността и проявите на гражданското общество, на неговото функциониране в Европейски съюз и България и ролята му за успешното или неуспешното интегриране на малцинствата в обществения организъм. Тук, според мен, е важно да се посочи, че анализът в следващите части не само се основава на формулираното схващане, но и го прилага при изследването на обществените нагласи спрямо малцинствените групи в страната, по-специално - на ромите и мюсюлманите, на същността и формите на проявление на дискриминацията, на ролята и мисията на неправителствените организации при защитата на малцинствените права.

в) посочените характеристики в подхода на Адем Зърбаш му дават възможност в края на всяка глава да прави „изводи“ от осъществения анализ, които не само обобщават казаното в изложението, но и да послужат като основа за „преход“ към предприеманото изследване в следващата част на дисертацията.

г) не по-малко важна характеристика на дисертацията е стремежът на дисертанта да не остава на нивото на абстрактния теоретичен анализ, а да търси и намира значими конкретни практически проекции на дискутираните концепции и формулираните тези в изследването. По този начин до голяма степен се реализира успешно заявената още в увода от Зърбаш „финална“ задача: „Да се изведат предложения за промяна в нагласите и мненията на гражданското общество за малцинствата в Република България“.

Като извод може да се посочи, че на основата на осъществения анализ и проведеното изследване дисертацията **доказва правомерността** на втората първоначално заложена хипотеза, а именно, че малцинствените групи в България не са достатъчно интегрирани в гражданското общество и е необходимо предприемане на дейности за намаляване на дискриминацията, осигуряване на по-добър достъп и заетост, както и въвеждане на по-строги правила по отношение основните права и задължения в гражданското общество.

4. Критични бележки, препоръки и въпроси, относно дисертацията.

Нямам съществени критични бележки и препоръки към предложената за публична защита дисертация.

III. Заключение.

Смятам, че постигнатите резултати и практическа значимост на рецензираната дисертация ми дават основание да предложа на уважаемото научно жури за провеждане на защитата на дисертационния труд на тема „Представителство на малцинствата в гражданското общество в Република България“ да присъди на неговия автор Адем Сайди Зърбаш образователната и научната степен „доктор“ в научната област: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.3. Политически науки.

IV. Декларация.

Декларирам, че не съм свързано лице по смисъла на § 1, т.5 от Допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ с дисертанта, както и че нямам частен интерес, който би могъл да влияе върху безпристрастното и обективно изпълнение на работата ми като член на журито по тази процедура.

10.06.2022 г.
гр. Благоевград

Подпис:
Проф. д-р Борис Манов